

Ambachtenbundel

Een gids voor het herontdekken van de natuur

SUIKERTERREIN

Wortels van innovatie

Alfa-college

Ambachtenbundel

Een gids voor het herontdekken van de natuur

COLOFON

SuikerTerrein

Oltman Aukema
Christien Beukelaar
Harm-Jaap de Boer
Tessie van den Brink
Bertine Bruulsema
Marjolein van Houten
Piet IJkema
Leo Lindeman
Sander Kalsbeek
Marieke Lindeboom
Marjan Nijenbanning - Pot
Tamara Ottens
Sjoerd Pool
Judith van der Veen
Thomas de Weme
Jan-Daan Westhof
Anneloes Wolters

Ontwerp

Tessie van den Brink
Marjolein van Houten
Jan-Daan Westhof

Studenten

Effie Arends
Huub van Gerven
Sophie den Heijer
Andreas Kret
Johan Schneiders

Landbouw

Bouwe Ruiters

Studio Claudy Jongstra

Claudy Jongstra
Lotte Gulpers

Afbeelding voorpagina: Studio Claudy Jongstra

Voorwoord

Lekker met de handen aan het werk!

De recepten, handleidingen, en oefeningen uit deze *ambachtenbundel* kun je gebruiken om zelf óf met elkaar, mee aan de slag te gaan. Praktisch, eenvoudig en prikkelend om met een groep uit te voeren. Samen leren en experimenteren.

Boven het kampvuur hangt een pan met soep, in de zelfgemaakte leemoven garen broodjes. In ons fabric-lab onderzoeken hoe we van planten verfstoffen kunnen maken geïnspireerd door onze leermeester Claudy Jongstra. In de Yurt worden oefeningen gedaan om lichaam en geest in balans te krijgen. Anderen zijn bezig met land-art projecten of maken een groendak, weer een andere groep onderzoekt de mogelijkheden van hennep. Wat is er mooier dan deze kennis delen?

Met veel plezier hebben we de afgelopen jaren op het SuikerTerrein kennis gedeeld, ontwikkeld en eigen gemaakt. We werken aan duurzame en innovatieve projecten in de buitenlucht. Hier verdiepen en verbreden wij het vakmanschap door (ver)bouwen met oude en nieuwe ambachten. De *ambachtenbundel* is een dynamisch document dat stap voor stap aangevuld wordt zodat de opgedane kennis niet verloren gaat.

Deze *ambachtenbundel* is gemaakt door collega's van Alfa-college, Terra en partners. Voor iedereen die, net als wij, eens lekker de handen uit de mouwen wil steken.

Wij willen iedereen bedanken die betrokken is bij het tot stand komen van dit mooie onderwijs. Zoals de besturen, directeuren, collega's, partners en onze moedige studenten.

Marjolein van Houten en Tessie van den Brink

“Een paar maanden geleden ben ik op bezoek geweest bij Claudy Jongstra. Niet mijn normale habitat omdat die zich beperkt tot de techniek- en de entree-wereld. Op bezoek bij Claudy gebeurde er iets moois. Het gesprek met Claudy, de omgeving en de manier waarop er gekeken werd naar de wereld zette mij aan het denken. Om in de woorden van Vygotsky te spreken; mijn denkkader werd gestretcht. Hierdoor ontstaat inspiratie, energie en een bredere kijk op de wereld. Bij Claudy en op het SuikerTerrein worden studenten en docenten in hun eigen stretch zone gebracht waardoor zij beter in staat zijn om vanuit andere perspectieven naar de huidige werkpraktijk en opleiding te kijken. Prachtig!”

Sander Kalsbeek, Alfa-college
Opleidingsmanager Creatief & Design

INHOUDSOPGAVE

Zomer

08 Aluin

10 Afrikaantjes

12 Eco-printen kleur

14 Bloemen drogen

16 Kruidenthee

18 Vlierbloesemsiroop

21 Inkarnaat boter

23 Geitenkaasballetjes

24 Sophie den Heijer

Herst

26 Leemoven bouwen

28 Brood bakken

30 Boekie-woekies

32 Bloemen zaaien

34 Walnoot

36 Uienschillen

38 Cochenille

40 Meekrap

42 Huub van Gerven

Winter

44 Weven

46 Naaldvilten

48 Breien

52 Glas Upcyclen

54 Naamschild

56 Effie Arends

Lente

58 Papier scheppen

60 Visleer maken

62 Wilgen vlechten

64 Eco-printen zwart/wit

66 Cyanotype

68 Vilten

70 Landart

73 Route

A stainless steel pot is filled with numerous bright orange daisy flowers. The flowers are densely packed, filling the pot. The pot is placed on a light-colored wooden surface. In the background, there is a white surface with some brown stains and a black object, possibly a lid or a tray. The word "ZOMER" is written in white, bold, uppercase letters across the center of the flowers.

ZOMER

ALUIN

De recepten voor het verven met natuurlijke kleurstoffen kun je gebruiken voor wol en katoen. Je kunt beginnen met verven na een goede voorbereiding.

Wol

Verven met wol kan nadat het is schoongemaakt en gebeitst. Wol neemt gemakkelijk vocht op en de verf hecht goed aan de vezels van de wol. Maak wol schoon met koud water en groene zeep en druk de wol voorzichtig onder water. Na het schoonmaak proces kun je beginnen met beitsen.

Katoen

Gebruik voor de verfbaden ongebleekt en biologisch katoen.

Katoen kun je schoonmaken met groene zeep en warm water. Laat de katoen in een pan met groene zeep een uur koken en spoel het daarna goed uit. Door het beitsen van de katoen gaan de vezels van de stof open staan. De kleur zal beter hechten aan de stof. Voor het beitsen van katoen gebruik je soda in plaats van wijnsteenzuur.

Aluin

In het beitsrecept wordt aluin gebruikt. Aluin is een beitsmiddel die de natuur het minst aantast. Het is een natuurlijk voorkomend mineraal gewonnen uit een kleurloze steen. Een soort zout. Aluin wordt ook gebruikt in de tuin, waterzuiveringen, het inmaken van voedsel en deodorant.

BEITSEN

Wol en katoen 1,5 uur

Benodigdheden

- Weegschaal
- Pan
- Aluin
- Wijnsteenzuur (wol) of soda (katoen)
- 100 gram wol of katoen

Recept voor het beitsen van wol en katoen

- 1 - Weeg 18 gram aluin en 2 gram wijnsteenzuur of soda af
- 2 - Los de beitsmiddelen afzonderlijk op in half kopje heet water
- 3 - Vul een pan met ruim water en voeg de beitsmiddelen toe
- 4 - Verwarm het water tot 30 graden
- 5 - Voeg de wol of katoen toe
- 6 - Breng het water aan de kook
- 7 - Laat het water 1 uur koken op 90 graden
- 8 - Spoel de wol niet uit voordat je gaat verven
- 9 - Houdt de wol vochtig op het moment dat je gaat verven

Vorbereidingen

- Wol schoonmaken
- Katoen schoonmaken

AFRIKAANTJES

Verven met verse bloemen en planten is eenvoudig en natuurlijk. In het volgende recept zijn Afrikaantjes (*Tagetes erecta* L.) uit de bloemenperken van het SuikerTerrein gebruikt. Pluk de bloemhoofdjes van de Afrikaantjes als deze in volle bloei staan. Gedroogd zijn de ze ook te gebruiken. Laat de bloemhoofdjes drogen op een oude krant in een goed geventileerde ruimte.

Bij dit recept kun je eenvoudig wisselen van ingrediënten. Denk aan de verfkamille (*Anthemis tinctoria* L), korenbloem, bladeren van de brandnetel en mos. Het leuke aan werken met verse bloemen en planten is dat je kunt experimenteren met verschillende seizoenen.

Brandnetel groeit het hele jaar door maar verft in de lente een andere kleur dan in de winter. Doe hier verschillende proefjes mee en je krijgt een uitgebreider kleurenpalet.

ORANJE GEEL

Afrikaantjes 1,5 uur

Benodigdheden

- Weegschaal
- Pan
- Zeef
- Handvol bloemhoofdjes Afrikaantjes

Recept voor gebeitst katoen en wol

- 1 - Pluk de bloemhoofdjes van de Afrikaantjes als deze in volle bloei staan.
- 2 - Voeg de bloemhoofdjes toe aan een pan met twee keer zoveel water
- 3 - Breng de pan met water en bloemen aan de kook
- 4 - Kook de Afrikaantjes gedurende 20 minuten
- 5 - Zeef de bloemhoofdjes uit de pan en laat het water in de pan afkoelen
- 6 - Voeg de katoen toe aan de het verfbad
- 7 - Kook het katoen een uur, breng wol tegen het kookpunt aan zodat het niet vervilt
- 8 - Spoel het materiaal uit met water en laat drogen in de schaduw

Vorbereidingen

- Katoen en wol schoonmaken
- Katoen en wol beitsen

ECO-PRINTEN

De recepten voor ecoprinten zijn te gebruiken met katoen en linnen. Op zijde wordt de afdruk van de planten nog duidelijker en de glans van de stof maakt het uniek. Ecoprinten kan in de zomer, maar ook in de lente en zelf de herfst. Het is afhankelijk van het seizoen welke bladeren je kunt vinden om te gebruiken. Eucalyptus geeft een opvallend en schitterend rood, bruin, roze kleur af. Andere bladeren die geschikt zijn voor ecoprinten zijn braam, lupine, varen, heermoes, wilde geranium, esdoorn, vrouwenmantel, wilde aardbei. Houdt de bladeren vochtig, zodat je deze vers bewaart voor het moment waarop je gaat verven.

Vorbereiden

- 1 – Knip per werkstuk twee lappen katoen
- 2 – Weeg voor 1 kilo katoen 150 gram aluin af (verhouding 15 procent beitsmiddel)
- 3 – Los het beitsmiddel (aluin) op in heet water
- 4 – Voeg de katoen toe aan de pan en laat een uur koken
- 5 – Maak ondertussen een natuurlijk verfbad, bijvoorbeeld van meekrap
- 6 – Verf een extra lap katoen in een kleur naar keuze
- 7 – Laat het katoen drogen totdat het nog een beetje vochtig is. Je kunt het katoen gebruiken als het niet te droog en niet te nat is

De afbeeldingen gebruikt bij dit recept zijn van Letty Scheers, leermeester Excellentieproject Try-out Alfa-college <https://www.wolvesandwelpies.com>

KLEUR

3 uur

Benodigdheden

- Gewassen katoen, zijde of linnen
- Aluin
- Huishoudfolie en tape
- Pan
- Touw en bakpapier
- Ronde metalen buis of stukje tuinslang
- Azijn
- Stoomketel
- Natuurlijk verfbad

Werkwijze

- 1 – Maak de tafel klaar door plasticfolie op te spannen met tape
- 2 – Leg de gebeitste en vochtige lap katoen op de plasticfolie (zie pagina 8)
- 3 – Leg de bladeren erop
- 4 – Haal de gekleurde lap uit het verfbad, wring goed uit en leg boven op de bladeren (zie pagina 40)
- 5 – Rol het pakketje van de stof, bladeren en plasticfolie strak op om een metalen buis of tuinslang
- 6 – Bind er strak een touw omheen en leg er een knoopje in
- 7 – Leg in de stoomketel
- 8 – Laat ongeveer 1,5 uur (zonder eucalyptus) tot 2 ½ (mét eucalyptus) uur op 100 graden stomen
- 9 – Na ongeveer 1,5 uur moet je het pakketje omdraaien
- 10 – Haal het pakketje uit de stoomketel, verwijder de plasticfolie en bladeren, spoel uit met azijnwater en laat drogen

Vorbereidingen

- Katoen knippen en beitsen
- Verfbad maken
- Katoen drogen (niet helemaal droog)

BLOEMEN DROGEN

Verse bloemen zijn super, maar wil je er langer dan 2 weken van genieten? Droog ze dan! Dat kan op 3 verschillende manieren, aan de lucht, in de oven en met een boek of pers. Een tip voor het drogen van bloemen is om dit zo snel mogelijk te doen. Hoe sneller de bloemen drogen, hoe beter zij hun oorspronkelijk vorm en kleur behouden. Kies geschikte bloemen uit. Bloemen in de kleuren blauw, oranje en roze lenen zich het beste om te drogen. De kleuren, blauw, oranje en roze worden het beste behouden. Spuit eventueel wat haarlak op de gedroogde bloemen. Daardoor blijft de kleur beter behouden en worden ze minder kwetsbaar, waardoor de bloemen minder snel uiteenvallen.

Benodigheden

- Bloemen met houtachtige stelen (roos, zonnebloem, papaverbol)
- Bloemen met dunne stelen (zoals gipskruid, waxflower, drumstick)
- Touw of liever elastiek
- Een donkere warme ruimte

Vorbereidingen

- 1 – Gebruik bloemen die al uitgekomen maar nog niet helemaal uitgebloeid zijn
- 2 – Pluk of knip de bloemen zo laag mogelijk en vlak voor het drogen
- 3 – Verwijder eventueel de onderste en lelijke bladeren

Werkwijze aan de lucht

- 1 – Bind de bloemen voorzichtig samen en hang ze ondersteboven te drogen op een donkere en warme plek, zoals boven op zolder, eventueel boven de verwarming of in een kast. In het donker omdat de kleuren dan beter behouden blijven. De warmte versnelt het droogproces en zorgt ervoor dat de bloemen niet gaan schimmelen.
- 2 – Knijp iedere paar dagen in de stelen om te kijken of de bloemen gedroogd zijn. Dit kun je testen door in de steel te knijpen. Zolang dat kan zijn ze nog niet droog genoeg.

IN DE OVEN

Benodigheden

4,5 uur

- Bloemen met houtachtige stelen (roos, zonnebloem, papaverbol)
- Bloemen met dunne stelen (zoals gipskruid, waxflower, drumstick)
- Heteluchtoven

Werkwijze in de oven

- 1 – Gebruik bloemen die al uitgekomen maar nog niet uitgebloeid zijn
- 2 – Verwarm de oven voor op 38 graden
- 3 – Leg de bloemen óp het ovenrooster of steek ze erin zodat ze rechtop staan
- 4 – Verwijder na 3 tot 4 uur de gedroogde bloemen en laat ze op een ander rooster afkoelen

MET EEN BOEK OF PERS

Benodigheden

3 weken

- Relatief platte bloemetjes, grassen, bladeren
- Een bloemenpers of zwaar boek

Werkwijze met een boek of pers

- 1 – Verspreid de bloemen voorzichtig tussen vellen krantenpapier of vloeipapier
- 2 – Plaats het papier vervolgens in of onder een zwaar boek of bloemenpers
- 3 – Zorg ervoor dat je het papier regelmatig ververst, zodat de bloemen niet gaan rotten
- 4 – Wacht 2 of 3 weken en kijk voorzichtig of de bloemen klaar zijn

KRUIDENTHEE

Een klein advies erbij wat je wel/niet kunt oogsten. Als leek durf je niet zo snel alles te plukken.

De volgende kruiden en bloemen heb ik gebruikt voor het maken van deze heerlijke kruidenthee: rozemarijn/ goudsbloem/ citroenmelisse/ salie/ vlierbloesem/ rozenblad/ duizendblad

CITROENMELISSE ROZEMARIJN SALIE THEE

Benodigheden

- Waterkoker
- Glazen theepot
- Kruidenmandje (optioneel)
- Verschillende kruiden

15 minuten

Vorbereidingen

- Kruiden zoeken
- Kruiden plukken (intuïtief, bloemen en kruiden kunnen je roepen, pluk mij!)
- Als je kruiden plukt, geef je iets terug aan de plant (b.v. zing een liedje, of bedank de plant)

Recept voor kruidenthee

- 1 – Eerst de kruiden in de glazen theepot doen
- 2 – Gekookt water eroverheen
- 3 – 10 minuten laten trekken
- 4 – Kruiden uit de pot halen (en teruggeven aan de natuur)
- 5 – Kruidenthee drinken
- 6 – Genieten!

VLIERBLOESEM THEE EN SIROOP

Vlierbloesem staat in juni volop in bloei. Voor het maken van thee: Pluk schone schermen. Overgiet deze met kokend water. Doe er eventueel nog schijfje citroen of sinaasappel bij. Heerlijk. Vlierbloesem pannenkoeken en jam zijn ook erg lekker!

VLIERBLOESEM SIROOP

30 minuten en nacht weken

Benodigheden

- Pan
- Zeef + evt. doek
- Schone vlierbloesemschermen zonder steeltjes
- Gesteriliseerde flessen/ potten
- 1 kg suiker op 1 liter water
- Evt. toevoegingen als citroen, tijm, kaneel

Recept

- 1 – Zoek schone vlierbloesemschermen
- 2 – Doe ze in een pan en overgiet ze met water tot de vlierbloesem net onder staat
- 3 – Laat het een nacht trekken op een koele plek
- 4 – Giet het water over in een pan door een zeef
- 5 – Terwijl je de pan langzaam opwarmt voeg je per liter water 1 kg suiker toe
- 6 – Blijf net onder het kookpunt
- 7 – Zorg dat de suiker volledig oplost. Voeg eventueel citroenschijven toe
- 8 – Giet de siroop over in de flessen, sluit deze goed af

Met citroen of sinaasappel blijft het langer houdbaar en wordt het fris van smaak.

Vorbereidingen

- Voldoende flessen/ potten steriliseren

A close-up photograph of several crostini (small bread slices) arranged on a wooden surface. Each crostini is topped with a thick layer of cream cheese. The toppings include sliced cherry tomatoes, fresh green basil leaves, and small purple lavender flowers. The lighting is warm and focused on the textures of the bread, cream, and vegetables.

INKARNAATKLAVER EN KAMILLE

INKARNAATBOTER

15 minuten

Benodigdheden

- Enkele takjes inkarnaatklaver
- Enkele bloemen kamille
- Een bakje zachte geitenkaas (of balletjes)
- Sla (veldsla, spinazie, spinazie)
- Stokbroodje
- Enkele blaadjes basilicum
- Tomaatjes

Recept

- 1 – Pluk de bloemblaadjes van de inkarnaatklaver en de kamille
- 2 – Leg de blaadjes in een schaal
- 3 – Voeg de roomboter toe en meng dit met de bloemblaadjes
- 4 – Smeer de boter op de stukjes stokboter
- 5 – Snij de kerstomaatjes in plakjes en leg deze op het smeersel
- 6 – Voeg kleine blaadjes of gehakte basilicum toe
- 7 – Presenteer op een bord en voeg eventueel wat salade toe (met de geitenkaasbolletjes)

Vorbereidingen

- Takjes inkarnaatklaver en kamille plukken
- Schoonsoelen van de kruiden
- Boter uit de koelkast halen

INKARNAATKLAVER EN KAMILLE

GEITENKAASBALLETJES

15 minuten

Benodigdheden

- Enkele takjes inkarnaatklaver
- Enkele bloemen kamille
- Een bakje zachte geitenkaas (of balletjes)
- Sla (veldsla, spinazie, spinazie)
- 1 eetlepel honing
- 2 eetlepels citroensap
- 2 eetlepels olijfolie extra vièrge of koolzaadolie

Vorbereidingen

- Takjes inkarnaatklaver en kamille plukken
- Schoonsoelen van de kruiden
- Sla wassen

Recept

- 1 – Pluk de bloemblaadjes van de inkarnaat klaver en de kamille
- 2 – Leg de blaadjes in een schaal
- 3 – Maak van de zachte geitenkaas kleine balletjes
- 4 – Rol de balletjes door het bloembladmengsel
- 5 – Maak de dressing met 1 eetlepel honing, 2 eetlepels citroensap en 2 eetlepels olijfolie/ koolzaadolie
- 6 – Presenteer de balletjes op een salade mengsel
- 7 – Giet de dressing over het salademengsel en de geitenkaasballetjes

SOPHIE DEN HEIJER

Prikkel je zintuigen

Een dag vol prikkels, waarbij het ontwikkelen van ons zintuiglijk vermogen centraal stond. In de biodynamische tuin in Húns werden we gemotiveerd om aandacht te besteden aan de oneindige geuren, kleuren, geluiden, smaken en texturen die er te vinden waren.

We trapten af met een korte uitleg waar Claudy en haar team de afgelopen jaren mee bezig zijn geweest, gevolgd door een rondleiding door de bijzondere tuin.

We leerden tijdens de rondleiding hoe mooi een composthoop kan zijn voor zijn omgeving, dat een doorgeschoten prei allerlei bolletjes krijgt die scherp naar prei smaken, hondsdrif verlichtend werkt als je een brandnetel hebt aangeraakt en je allerlei kleuren kan verkrijgen uit verschillende planten en bloemen.

Na de wandeling kregen we een meditatie les, waarbij we doormiddel van een stille wandeling door de tuin ons volledig op onszelf en onze emoties konden richten. Na een tweede poging op blote voeten konden we het verschil voelen.

We plukten calendula en maakten er thee van, we sloten de les in een gezamenlijke cirkel af en werden getraakteerd op een lekkere biologische lunch met soep uit eigen tuin! Daarna maakten we nog een grote kom met verse appelmoes en tekenden onze eigen etiketten.

We eindigden de dag met een kring, waarin we besproken wat onze ervaringen waren en wat we hadden geleerd.

Het was een zonnige, leerzame en rustgevende dag, met dank aan Claudy en haar gepassioneerde team.

Geschreven door Sophie den Heijer (Junior stylist, jaar 2)

HERFST

LEEMOVEN

Een eigen leemoven bouwen leert je over de elementen wind, aarde, water en vuur. De ronde vorm van een leemoven is sterk en efficiënt, gemakkelijk te bouwen en houdt veel warmte vast. Het bouwen van een leemoven kost veel tijd omdat je rekening moet houden met droogtijd voor het materiaal. Het bouwen van een fundering duurt ongeveer een week. Het bouwen van de oven zelf kost een dag voorbereidingstijd en een dag bouwen. Het drogen van het materiaal duurt ongeveer een maand.

Het is mogelijk zelf klei op te graven maar je kunt beter kant en klare leem gebruiken.

Voor tips en meer informatie kun je terecht bij Harm Jaap de Boer.

Extra informatie over het bouwen van een leemoven vind je via deze link: <https://alfacollege.sharepoint.com/sites/suiker-terrein-nieuws-en-projecten>

LEEMOVEN BOUWEN

1,5 maand

Benodigheden

- Kant en klare leem
- Zand
- Stro
- Schep
- Fundering
- Vloer

Werkwijze

1 – Maak verschillende mixen van leem. De eerste laag is een thermische laag zonder stro

De tweede laag is een dichte laag met stro en de derde laag is een pleister van ongeveer 5 cm dik

2 – Maak een fundering en vloer om het gewicht van de oven te dragen

3 – Teken de vorm van de oven op de vloer met een potlood en touw

4 – Maak een zand bol op de vloer binnen de getekende cirkel

De zand bol maak je met plakkerig en vochtig zand. Maak een halve bol, stamp goed aan en werk glad af

5 – Bedek de zand bol met een laag kranten

6 – Bouw laag voor laag de over op met de verschillende mixen van leem

7 – Haal met een schep de deur eruit

8 – Verwijder de zand bol

9 – Laat de koepel van de leemoven drogen

ZUURDESEM

Zuurdesemstarter is levend en organisch. Door te blijven voeden blijft het leven. Je haalt een deel uit het deeg voor brood en bewaart een basis. Vervolgens voed je het weer en haal je er weer een deel uit. Het deeg blijft ongeveer een week goed in de koelkast. In de vriezer blijft het drie maanden goed. Als het deeg niet gevoed wordt gaat het stinken naar rotte eiergeur, zie je schimmel en moet je het weggooien.

BROOD BAKKEN

1 week

Benodigheden voor 1 kilo deeg

- Roggemeel 1 kg
- Zuurdesemstarter 400 gram
- Zout 20 gram
- Water 600 gram
- Olie 25 ml
- Spatel en kom
- Leemoven en vuur
- Weegschaal en maatbeker, theedoek

Recept

- 1 – Maak een zuurdesemstarter door een halve kop meel te mengen met een halve kop warm water
- 2 – Laat de zuurdesemstarter 3 tot 5 dagen staan in een glazen pot losjes bedekt met een theedoek op een warme plek
- 3 – De zuurdesemstarter is klaar als in het mengsel bubbels verschijnen en het beslag ruikt naar rijpe bananen
- 4 – Maak de zuurdesemstarter klaar door er 1 kop meel en een kop warm water aan toe te voegen. Spatel goed door en laat 8 tot 12 uur staan. De zuurdesemstarter is klaar om te gebruiken als het zuur ruikt en bubbelt
- 5 – Maak het brood door 1 kg roggemeel 400 gram zuurdesemstarter 600 gram water en 20 gram zout te mengen
- 6 – Kneed het deeg met je handen goed door
- 7 – Zet het deeg 2 tot 4 uur weg en laat het rijzen
- 8 – Maak een ronde vorm van het deeg en laat nog eens 2 tot 3 uur staan, daarna is het klaar om te bakken. Bak het brood in de oven op ongeveer 240 graden, circa 45 minuten

BOEKWEITKOEKJES BOUWE RUITER

BOEKIE-WOEKIES

1,5 uur

Ingrediënten

- 100 gram boekweitmeel
- 25 gram boekweitgrutten
- 75 gram roomboter
- 50 gram
- Basterdsuiker
- 1 theelepel (appel)stroop
- Snufje zout
- Evt. 25 gram gedroogde appelstukjes
- Evt. gedroogde vlierbessen

Benodigheden

- Weegschaal
- Kom
- Oven
- Bakplaat
- Bakpapier

Recept

- 1 - Weeg het meel, de grutten, de roomboter en de basterdsuiker in een kom
- 2 - Voeg de stroop en zout toe
- 3 - Meng het geheel met je (warme) handen, en kneed er een deegbal van
- 4 - Laat het deeg een uurtje rusten in de koelkast
- 5 - Verwarm de oven voor op 160 graden
- 6 - Maak van het deeg kleine bolletjes en druk ze plat op een ingevette bakplaat of bakpapier
- 7 - Bak de koekjes in ca. 10 minuten goudbruin
- 8 - Voor meer inspiratie zie <http://www.landbouwe.nl>

BLOEMEN INZAAIEN

De beste tijd om bloemen in te zaaien is in het najaar. Dit is het moment dat bloemen hun zaden lostalen. Na ongeveer drie weken zal je de eerste bloemen zien opkomen.

Opleidingsvideo: <https://www.youtube.com/watch?v=MD7CWGWID7s>

BLOEMEN INZAAIEN

1 week voorbereidingstijd en 1 dag inzaaien

Benodigheden

- Zaden (2 gram per vierkante meter)
- Klei
- Teelaarde (bekend als tuinaarde of tuingrond)
- Potgrond
- Hark en/of schoffel
- Scherp zand
- Twee emmers

Werkwijze

- 1 – Zorg ervoor dat alle puin uit de grond verwijderd is
- 2 – Start met een laag klei, hierop komt teelaarde gemixt met potgrond als zaaibed
- 3 – Geef het zaaibed veel water en wacht een week
- 4 – Haal het onkruid met een schoffel en hark uit het zaaibed en schep een laag potgrond over het zaaibed heen
- 5 – Verdeel de potgrond het gelijkmatig over het zaaibed met een hark
- 6 – Weeg 2 gram per vierkante meter zaden af en doe dit in een emmer met twee handen vol scherp zand
- 7 – Meng de zaden en het zand door elkaar met je handen en verdeel in twee gelijke delen over twee emmers
- 8 – Start met zaaien met één emmer en probeer het zaaimengsel zo gelijk mogelijk te verdelen
- 9 – Pak vervolgens de tweede emmer en zaai het mengsel in de lege plekken
- 10 – Hark heel voorzichtig over het ingezaaide bed heen
- 11 – Sproei met een tuinslag met sproeikop water over het zaaibed heen

WALNOOT

CLAUDY JONGSTRA

Dit recept voor natuurlijk verven met walnoot (Jungles regia) is van studio Claudy Jongstra. Er kan geveerd worden met de notendoppen, het walnotenboom blad en de bolsters. De groene notenschillen, de bolsters geven de meeste kleur. Met de houten doppen, die om de noot zitten kan men ook heel goed verven. De doppen moeten minstens 3 maanden in een emmer water staan.

<http://www.claudyjongstra.com>

BRUIN

1,5 uur

Benodigheden

- Weegschaal
- Pan
- Zeef
- 300 gram afgevalen blad
- 100 gram wol

Recepten voor niet gebeitst wol

- 1 – Kook het blad 30 minuten
- 2 – Laat het verfbad afkoelen tot ongeveer 40 graden
- 4 – Voeg de voorgeweekte wol toe aan het verfbad
- 5 – Houdt de wol 1,5 uur lang, net onder het kookpunt in het water
- 6 – Laat de wolvezel afkoelen in het verfbad

Benodigheden

- Weegschaal
- Pan
- Zeef
- 20 gram bolsters
- 100 gram wol

- 1 – Verzamel walnootbolsters, dit zijn de groene notenschillen
- 2 – Kook de bolsters gedurende 60 minuten
- 3 – Laat het verfbad afkoelen tot ongeveer 40 graden
- 4 – Voeg de voorgeweekte wol toe aan het verfbad
- 5 – Houdt de wol 1 uur lang, net onder het kookpunt in het water
- 6 – Laat de wolvezel afkoelen in het verfbad

Benodigheden

- Weegschaal
- Pan
- Zeef
- 500 gram notendoppen
- 200 gram wol

- 1 – Laat de doppen minstens 3 maanden in een emmer water staan
- 2 – Kook de doppen in het weekwater gedurende 60 minuten
- 3 – Laat het verfbad afkoelen tot ongeveer 40 graden
- 4 – Voeg de voorgeweekte wol toe aan het verfbad.
- 5 – Houdt de wol 1-2 uur lang, net onder het kookpunt in het water
- 6 – Laat de wolvezel afkoelen in het verfbad

UIENSCHILLEN CLAUDY JONGSTRA

Het geeft een resultaat waar je zelf gegarandeerd door verrast wordt. Verven met uienchillen (*allium cepa*). Claudy Jongstra noemt deze kleur “het meest ongelooflijke goud”. Anderen vergelijken de kleur met de zon.

Een waardevol inzicht is wat de waarde van afval is. *Waste no waste* en bewaar dit kostbare afval. Spaar de buitenste en droge uienchillen in een papieren zak. Je kunt ook een middag langs gaan bij een biologische uienboer om de vloer aan te vegen in ruil voor dit “goud”.

Natuurlijk verven kan ook met avocadopitten en schillen en granaatappel. Zonlicht tast de kleuren uit voedingsmiddelen sneller aan dan plantaardige pigmenten. De lichteheid van deze kleuren kun je vergroten door te oververven met grondstoffen als cochenille en meekrap.

STRALEND GEEL

Uenschillen 1,5 uur

Benodigdheden

- Pan
- Zeef
- 50 gram uenschillen

Recept voor gebeitst wol

- 1 - Verzamel de buitenste en droge schillen van een ui
- 2 - Voeg de uenschillen toe aan een pan met twee keer zoveel water
- 3 - Breng de pan aan de kook
- 4 - Kook de uenschillen minimaal 20 - 60 minuten
- 5 - Zeef de uenschillen uit het water en laat afkoelen tot 40 graden
- 6 - Voeg de voorgeweekte wol toe aan het afgekoelde verfbad
- 7 - Kook katoen gedurende 60 minuten. Wol verven moet onder het kookpunt zodat het niet vervilt
- 8 - Voor een sterkere kleur laat je de wol een nacht in de verf pan staan
- 9 - Spoel de katoen of wol uit en laat drogen in de schaduw

Vorbereidingen

- Wol schoonmaken
- Wol beitsen (zie pagina 8)

COCHENILLE

Op het eerste gezicht lijkt deze kleurstof op een klein glinsterend steentje. Grijs, ovaal en iets geribbeld. Onder de microscoop ontdekte men dat dit steentje een insect is. Deze karmijnluis leeft in Mexico en Zuid-Amerika op de cactus.

Voor een kilo pigment zijn 140.000 vrouwelijke luizen nodig en dat maakt het een kostbare kleur.

Bij deze kleurstof heb je een beitsmiddel nodig om te zorgen dat de kleur aan de stof hecht. Voorbeitsen gebeurt met aluin en tijdens het verfproces wordt wijnsteenzuur gebruikt. Door andere toevoegingen zoals ijzersulfaat kan de kleur veranderen naar paars.

De karmijnluis wordt gebruikt voor het verven van textiel en als pigment voor schilderijen. Het Meisje met de Parel van Vermeer bevat cochennille. De kleur is aangetroffen in haar huid op haar rug. Nog steeds wordt cochennille gebruikt in de cosmetica en voedselindustrie. De bekende roze koeken, M&M's en lippenstift van MAC bevat de karmijnluis onder de schuilnaam E120.

ROZE ROOD

Cochenille 1,5 uur

Benodigdheden

- Weegschaal
- Koffiemolen of stamper en vijzel
- Pan en eetlepel
- Glazen schaalpje
- 30 gram cochenille
- 5 gram wijnsteenzuur
- Azijn

Recept voor gebeitst katoen en wol

- 1 – Weeg 30 gram cochenille en 5 gram wijnsteenzuur af
- 2 – Maal de cochenille met een oude koffiemolen fijn
- 3 – Voeg de gemalen cochenille en wijnsteenzuur toe aan schaalpje met water zodat je er een papje van kunt maken
- 4 – Voeg het verfpapje toe aan een pan met water en breng aan de kook
- 5 – Kook het verfbad 15 minuten
- 6 – Laat het verfbad afkoelen, handwarm, en haal eventueel zwarte vlekken van het oppervlak weg met een lepel
- 7 – Voeg de katoen of wol toe en verf gedurende 45 minuten
- 8 – Laat de katoen of wol afkoelen
- 9 – Uitspoelen met lauw water en daarna koud water met een scheut azijn
- 10 – Laat drogen in de schaduw

Vorbereidingen

- Katoen en wol schoonmaken
- Katoen en wol beitsen (zie pagina 8)

MEEKRAP

The background of the page is a close-up photograph of a wooden workbench. On the left, there is a pile of bright red, fibrous material, likely wool. In the center, several pieces of dried, dark brown madder roots are scattered on the wood. To the right, a glass jar with a metal clasp lid is partially visible, containing more of the dried roots. The lighting is soft, highlighting the textures of the wood, the roots, and the wool.

Meekrap (*Rubia tinctorum*) is een onopvallende plant. Maar de wortels geven nadat ze zijn gedroogd, gestampt, gemalen en gezeefd een buitengewoon pigment. Pas na drie jaar groeien kun je de wortels van de plant gebruiken. Tijd maakt deze kleur kostbaar.

De meekrapplant heeft een bijzondere Nederlandse geschiedenis. Het werd verbouwd in Zeeland en Gelderland en had een grote bijdrage aan de Hollandse welvaart in de 15de eeuw. Jammer genoeg heeft de komst van synthetische kleuren voor het verdwijnen van dit natuurlijke pigment gezorgd.

In de schilderkunst werd de kleur gebruikt als basis voor rood. De kleur rood staat ook bekend als kraplak. Meekrap is een goedkoper alternatief voor cochenille. Vandaag de dag kost een kilo meekrap 35 euro en een kilo cochenille 300 euro.

De temperatuur van het verfbad van meekrap is belangrijk. Hogere temperaturen dan 80 graden maakt de kleur bruinrood.

ROOD ORANJE

Meekrap 1,5 uur + nacht weken

Benodigdheden

- Temperatuurmeter
- Weegschaal
- Pan
- Zeef
- Maatbeker en glazen schaal
- 30 gram meekrap
- Groene zeep

Recept voor gebeitst katoen en wol

- 1 - Weeg 30 gram meekrap voor ongeveer een liter water af
- 2 - Voeg de meekrap toe aan een glazen schaal met water en laat een nacht weken
- 3 - Voeg de meekrap toe aan een pan met ongeveer een liter water en verhit het tot 80 graden
- 4 - Laat de meekrap een uur staan op 80 graden
- 5 - Zeef de wortelstukjes van de meekrap uit de pan
- 6 - Laat het verfbad afkoelen totdat het handwarm is
- 7 - Voeg de katoen of wol toe aan het afgekoelde verfbad
- 8 - Verwarm het water naar ongeveer 80 graden
- 9 - Verf de katoen of wol gedurende een uur onder het kookpunt
- 10 - Laat het verfbad afkoelen naar handwarm water
- 11 - Haal het katoen of de wol uit het verfbad en spoel goed uit met water en groene zeep
- 12 - Spoel het schoon met water
- 13 - Laat het drogen in de schaduw

Vorbereidingen

- Katoen en wol schoonmaken
- Katoen en wol beitsen (zie pagina 8)

“Ik ben het gelukkigst als ik met mijn handen bezig ben. Klussen vind ik dan ook heerlijk, want daar krijg ik energie van en ik kan er mijn hoofd mee leegmaken. Als ik aan het timmeren ben dan heb ik het gevoel dat het weekend is, zo'n sfeer hangt er dan. Ik zet dan de meest foute Nederlandstalige muziek op en ik ga aan de slag. Tijdens een klus vergeet ik de wereld om me heen, ik begin met het stucen van een wand en ineens is het elf uur 's avonds.

Daarnaast geeft bijvoorbeeld metselen van een muur mij meer voldoening dan het maken van een lastige berekening in Excel. Een goed gemetselde muur blijft zo vijftig jaar staan en de gedachte dat ik die heb gebouwd, maakt me trots.

In mijn familie is iedereen altijd aan het klussen. Mijn vader is schooldirecteur, maar als afwisseling naast zijn werk klust hij graag in en om het huis. Hij is altijd bezig: bomen snoeien of een weg bestraten of een muurtje isoleren. Toen ik drie jaar oud was, gaf ik stenen aan mijn vader voor de bestrating waar hij mee bezig was. Hij leerde mij stucen en behangen en net als hij kan ik niet stilzitten. Nu zou ik graag nog leren leemstucen, duurzaam en erg mooi.

Ik ben nachten wakker van het kijken naar YouTube-filmpjes over mensen die hun eigen tinyhouse bouwen. Dat vind ik mooi om te zien omdat nog niet veel mensen dit doen. Zestien vierkante meter woonruimte is voor mij prima, meer heb ik niet nodig.

Op het SuikerTerrein heb ik aan meerdere projecten gewerkt zoals het maken van een circulaire cabin. Ook heb ik deelgenomen aan het excellentie programma TRY OUT. Dit vond ik superleuk om te doen. Je leert over nieuwe materialen, nieuwe werkmethodes, wat toch met je opleiding te maken heeft. Maar het ligt het ook buiten de school, buiten aan het werk. Ik kan alles met elkaar combineren. Het versterkt elkaar.”

Huib van Gerven, 3e jaars student Bouwkunde bij het Alfa-college in Groningen

HUUB VAN GERVEN

A person is shown from the back, wearing a dark jacket, a blue beanie, and dark pants. Their arms are outstretched to the sides. They are holding a large bundle of dried, golden-brown reeds or grasses. A white cloth is wrapped around the bundle. The background consists of a cloudy sky and a line of bare trees. The word "WINTER" is overlaid in white, bold, sans-serif font across the center of the image.

WINTER

WEVEN

Eén van de meest eenvoudige technieken om materialen op een decoratieve manier met elkaar te verbinden. Als je bedenkt dat veel van wat we dragen en waarmee we ons in huis omringen geweven is kijk je met heel andere ogen naar de techniek. Je hebt er weinig voor nodig: garen, stof, vezels, repen papier, plastic, takjes, touw. Kijk om je heen en verzamel alles dat je inspireert. Als frame kun je een stukje karton gebruiken of een tweedehands schilderijlijstje. Een kinderweefgetouw is ook handig in gebruik als frame.

Weefsel

Het principe van een weefsel is het kruisen van draden. Je moet dus eerst zorgen voor een basis van draden, dit is de ketting. Wanneer je deze hebt kun je er met andere materialen doorheen weven of vlechten, dit is de inslag. Zo ontstaat er een stof of constructie. Deze constructie kan heel fijn en dicht zijn maar ook heel grof en open worden. Met weven kun je klein beginnen, bijvoorbeeld in een fotolijstje. Maar ook groot, bijvoorbeeld in een tapijt met grote stofrepen.

Vorbereiding karton

- 1 – Maak aan beide zijden van je karton 10 of 20 kleine inkepingen van ongeveer 0,5 tot 1 cm breed.
- 2 - Beweeg de draden van de ene naar de andere zijde door ze vast te zetten in de inkepingen.
- 3 – Maak aan het begin en einde een knoopje.

WEVEN

1,5 uur

Benodigheden

- Frame of weefgetouw
- Garen of dun touw voor de kettingdraden
- Wol, garen, draad, touw, resten stof of ander afvalmateriaal
- Schaar
- Eventueel spijkertjes en hamer

Vorbereiding schilderijlijst

- 1 – Pak je schilderijlijst en knip het doek eruit
- 2 – Timmer nu aan weerszijden precies tegenover elkaar een gelijk aantal kleine spijkertjes
- 3 – Bind het touw of draad voor de ketting heen en weer langs de spijkertjes
- 4 – Bind het touw niet te strak want je moet er nog tussendoor weven maar ook niet te los, anders heb je geen houvast

Werkwijze

- 1 – Het basisprincipe is simpel: op en neer, over een draad heen en onder een draad door, keren en op de terugweg ga je juist onder de draad door waar je eerder overheen ging
- 2 – Werk vanuit je gevoel, kies je eigen kleuren en materialen en maak zo een bijzonder geheel. Knoop draden gewoon aan elkaar vast als ze 'op' zijn. Of laat ze loshangen en werk deze later af door ze 2 slagen terug te weven
- 3 – Knip het werk los van je karton en werk de kettingdraden af door ze aan elkaar vast te knopen, zo ontstaat er ook nog een decoratief franje randje

A close-up photograph showing a person's hand holding a wooden-handled needle. The needle is being used to stitch a piece of white, textured wool fabric onto a dark blue fabric base. The wool fabric has a thick, fibrous texture. The hand is positioned on the left side of the frame, and the needle is pointing towards the center. The background is a light green surface.

NAAALDVILTEN

NAALDVILTEN

30 minuten

Benodigheden

- Viltlapje
- Lontwol in verschillende kleuren
- Viltnaald en viltnaaldhouder
- Foam blok

Werkwijze

- 1 – Leg het viltlapje op het foam blok
- 2 – Leg een plukje lontwol op het viltlapje
- 3 – Houdt de lontwol op de juiste plek met je wijsvinger
- 4 – Prik met de naald een paar keer over de lontwol
- 5 – Herhaal stap 2 tot en met 4 totdat je klaar bent

BREIEN MET JOHAN SCHNEIDERS

3 uur

STEKEN OPZETTEN

RECHT BREIEN

AFKANTEN

Johan Schneiders student Specialist mode/maatkleeding bij het Alfa-college in Groningen

GLAS UPCYCLEN

GLAS UPCYCLEN

2 uur

Benodigheden

- Wijn flessen/ of andere lege flessen
- Flessensnijder
- Kokend water
- Koud water
- Veiligheidsbril
- Handschoenen

Werkwijze

- 1- Labels van de flessen weken, in warm water
- 2- Flessensnijder op maat zetten
- 3- Glas inkerven met snijmachine
- 4- Fles in koud water leggen. Pas op! Het glas kan knappen: veiligheidsbril en handschoenen geadviseerd
- 5 - Daarna gelijk in kokend water leggen
- 6 - Herhalen tot de fles bij de inkerving loslaat in twee delen
- 7 - Glasrand schuren zodat er geen scherpe randjes meer aan zitten
- 8 - Je kunt het gebruiken als drinkglas, lampenkap, voor waxinelichtjes of voor bloemetjes!

KEEP CALM

NAAMSCHILD

Bedrijven, winkels en huizen hebben een naam. Personen ook. Dit is een werkwijze om je eigen naamschild te maken. Aan de hand van een naamschild, kun je een iemand herkennen, zonder dat je zijn of haar naam erbij hoeft te zetten. Qua kleur, vorm en materiaal past dit schild bij de maker.

Doordat er eigen keuzes, met materiaal en kleur in verwerkt zijn wordt het een uniek naamschild. Het kan een leuke werkvorm zijn, om op een andere manier met elkaar in gesprek te gaan en personen anders te leren kennen. Herken je de handtekening en persoonlijkheid van de ander in het schild dat hij/zij maakt?

Het maken van een naamschild kan in 1,5 tot maximaal 3 uur. Het is afhankelijk van de intensiteit en reflectie. Je kunt ter voorbereiding materiaal zoeken of maken en dat tijdens het maken van het naamschild verwerken.

Verzamel materialen uit de natuur. Denk aan buigzame takken, bladeren, stokken en andere vondsten van een terrein. Een alternatief voor slecht weer is om papier, gekleurde stiften, tijdschriften en lijm te gebruiken. Je kunt als basis een open frame gebruiken door bijvoorbeeld een tak te buigen, of gebruik een raamwerk van takken of planken. Je kunt ook een plat schild maken door te werken op een plank of stuk hout.

AND CARRY

NAAMSCHILD

1,5 uur

Benodigheden

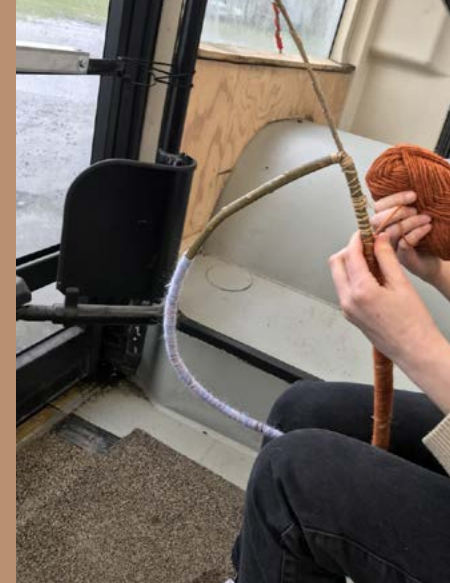
- Materiaal uit de natuur
- Krat vol wol soorten
- Bollen touw in verschillende diktes en kleuren
- Paar stukken hout, oude planken of rest materiaal
- Eventueel schelpen, veren ter verfraaiing
- Scharen, hamers, spijkers

Werkwijze

- 1 – Leg uit wat een naamschild is en toon voorbeelden van een naamschild
- 2 – Maak tweetallen
- 3 – Elk tweetal vraagt elkaar naar zijn of haar naam en betekenis
- 4 – Stel elkaar vragen, wie heeft je die naam gegeven?
Welke betekenis heeft je naam? Past de naam bij je?
- 5 – Kies materiaal en vorm waarmee je jouw naamschild wilt maken en past bij jou persoonlijkheid
- 6 – Kies of maak de basis van je naamschild, kies je voor een open schildframe, of een plat schild als basis?
- 7 – Bouw je naamschild op, door draden te spannen, of wol te wikkelen, of span takken op
- 8 – Voeg laagjes toe met bijvoorbeeld wol, draad, bladeren of andere natuurvondsten
- 9 – Het naamschild is af, als je denkt dat het klopt en bij je past

Vorbereidingen

- Zet materiaal klaar en maak een uitnodigende tafel
- Toon voorbeelden

“Als ik tassen, mondkapjes en accessoires maak dan voelt dat voor mij als een veilige haven, een plek waar ik me op mijn gemak voel. Ik heb dan geen stress en ik ben gefocust om met de naaimachine iets te creëren van textiel. Werken met deze machine werkt meditatief voor mij, ik vergeet de wereld om me heen en ik ben zen. Het maken van kleding en bezig zijn met textiel loopt als een rode draad door mijn familie: mijn moeder is handig met een naaimachine en mijn zus maakt als theatervormgeefster kostuums en ze heeft een eigen kimonolijn. Toen ik klein was, maakte mijn moeder mijn kleren en mijn vader droeg truien die zijn moeder voor hem had gebreid. Zelf had ik nooit een vaste hobby, maar op gegeven moment had ik behoefte om iets met mijn creativiteit te doen, om het ergens in kwijt te kunnen. Ik leende de naaimachine van mijn vader en ging aan de slag. In het begin kon ik nog niet goed met de machine overweg, maar ik merkte dat ik het wel in mijn vingers had. Het eerste wat ik maakte, was een tas, een erg lelijke tas, haha. Deze was slecht afgewerkt en ik moet hard lachen als ik die tas nu weer zie. Ik ben het meest trots op de houten tassenstellige die ik samen met mijn vader maakte, want die is mooi en functioneel. Voor vrienden en kennissen maak ik tassen op bestelling en mijn mondkapjes worden in een winkeltje verkocht. Inmiddels is het maken van tassen, mondkapjes en accessoires een uit de hand gelopen hobby. Daarom wil ik in de toekomst misschien wel een eigen bedrijfje beginnen.

Kort nadat ik mijn hobby had gevonden heb ik me aangemeld voor TRY OUT en ben ik met de groep aan de slag gegaan. Ik het begin was het vooral fijn om in de corona tijden weer het huis uit te komen maar ik heb er ook echt dingen geleerd. Het hoogtepunt was voor mij het eco printen. Het is een techniek die al mijn favoriete dingen combineert. Wat je doet is dat je doormiddel van bepaalde chemicalien stof bedrukt met dingen uit de natuur, bijvoorbeeld bladeren en bloemen. Voor een echte scheikunde nerd als ik is dat natuurlijk fantastisch. Ik ben blij dat ik dit geleerd heb zodat ik de techniek kan verwerken in mijn eigen tassen en ontwerpen.

Effie Arends, student bij de vavo in Groningen.

EFFIE ARENDS

A close-up photograph of a bumblebee on a cluster of small purple flowers. The bee is positioned in the center of the frame, facing the flowers. The flowers are bell-shaped and have five petals. The background is a dark, textured surface, possibly a wall or a large leaf. The word "LENTE" is overlaid in white, bold, sans-serif capital letters across the middle of the image.

LENTE

PAPIER SCHEPPEN

PAPIER SCHEPPEN

Benodigheden

2 uur

- Oud papiersnippers
- Emmer
- Water
- Blender
- Grote plastic bak met veel water
- Azijn
- Maizena
- Zaadjes en bloemblaadjes
- Papier schepraam
- Geel schoonmaakdoekje en spons

Werkwijze

- 1 – Snipper het papier in kleine stukjes
- 2 – Laat het papier weken in een bakje met water, minimaal half uur
- 3 – Doe het geweekte papier met water in een blender
- 4 – Mix tot papierpulp
- 5 – Doe de papierpulp in een grote bak met veel water
- 6 – Giet er een scheutje azijn en 2 theelepels maizena bij
- 7 – Voeg eventueel zaadjes of bloemblaadjes toe.
- 8 – Zet het papierschepraam in elkaar
- 9 – Schep met het papierschepraam pulp uit de plastic bak
- 10 – Leg een geel doekje op het papier schepraam en druk het vocht eruit, ook met een spons
- 11 – Draai het schepraam om op een droog geel doekje en verwijder het schepraam
- 12 – Laat drogen

VISLEER MAKEN

Leer maken noem je ook wel looien. Bij het looien is het de bedoeling dat er verbindingen worden gecreëerd tussen het collageen in de vishuid. Dit doe je door middel van vetten, eiwitten en fosfolipiden.

Ongelooide huid kan niet tegen warmte zuur of base. Je kunt dus alleen natuurlijke verfbaden gebruiken waarbij geen beitsmiddel gebruikt wordt.

ZALMHUIDEN

2 dagen

Benodigheden

- 5 zalmhuiden
- Kopje zonnebloemolie
- 1 ei
- 1 eetlepel groene zeep (phospholipiden)
- Lepels
- Grote tafels
- Handschoenen
- Emmer
- Schort
- Natuurlijke verfbaden zonder beits

Werkwijze

- 1 – Leg de vissenhuiden op een grote tafel die je gemakkelijk schoon kunt maken
- 2 – Ga met de lepel over de huid heen en zorg ervoor dat het vlees er helemaal af is
- 3 – Keer de huid om en verwijder de schubben met een lepel. Werk van je af
- 4 – Spoel na in koud water, eventueel met wat groene zeep
- 5 – Maak ondertussen de natuurlijke verfbaden en laat afkoelen
- 6 – Leg de vissenhuiden in het koude verfbad en laat ongeveer een half uur staan en spoel uit
- 7 – Maak het eimengsel (zonnebloemolie, ei en groene zeep) in een emmer en dompel de vissenhuiden onder
- 8 – Laat minimaal 2 uur staan, het liefst een hele nacht
- 8 – Maak de huiden schoon met vers water
- 10 – Kneed de huiden en zorg ervoor dat je de huiden voortdurend oprekt tijdens het drogen
- 11 – Span de huiden eventueel op als deze bijna droog zijn zodat het goed plat ligt en laat drogen

WILGEN VLECHTEN

Bepaal zelf de afstand van de palen als basis voor het vlechtwerk. Bij dunne wilgentenen kun je de afstand dichterbij elkaar zetten en bij dikke wilgentenen zorg je voor meer ruimte tussen de palen. Zorg voor goed geslepen materiaal, geschikte en veilige kleding en schoenen.

Voor meer informatie bekijk je de opleidingsvideo: <https://www.youtube.com/watch?v=X0c1b31IHvY>

WILGEN VLECHTEN

1 dag

Benodigheden

- Wilgentenen (snoeien in maart)
- Palen
- Schep
- Grondboor
- Snoeischaar
- Meetstok op 70 cm afstand
- Paalhamer
- Schroeven
- Boormachine

Recept voor gebeitst katoen en wol

- 1 – Bepaal de afstand tussen de palen
- 2 – Maak een gat met een grondboor. Doe de paal in het gat en vul het gat op met aarde
- 3 – Vlecht de wilgen om en om, voor en achter langs de palen. Je kunt ook twee of drie takken tegelijk vlechten
- 4 – Druk de takken goed aan naar beneden met je voet zodat het stevig wordt
- 5 – Kijk vanaf een afstand naar je vlechtwerk en beoordeel of alles gelijkmatig verdeeld zijn
- 6 – Schroef de takken vast aan de palen met een boormachine
- 7 – Zaag de uiteinden van de palen en wilgentenen met een kettingzaag eraf

ECO-PRINTEN

De recepten voor ecoprinten zijn te gebruiken met katoen, linnen en zijde. Bladeren die geschikt zijn voor ecoprinten zijn braam, lupine, varen, heermoes, wilde geranium, esdoorn, vrouwenmantel, wilde aardbei. Houdt de bladeren vochtig, zodat je deze vers bewaart voor het moment waarop je gaat verven.

In het recept gebruik je ijzersulfaat. Je kan ook gazonverbeteraar van Luxan gebruiken. Tip, draag handschoenen op het moment dat je de stof in het ijzersulfaat legt en als je de stof uitwringt.

Als je het werk wilt wassen kun je dit het beste doen in de wasmachine op 30 graden met wolwasmiddel.

ZWART

1,5 uur

Benodigdheden

- Katoen, zijde of linnen
- Huishoudfolie
- Ijzersulfaat
- Emmer
- Touw
- Bakpapier
- Ronde metalen buis of stukje tuinslang
- Azijn
- Stoomketel

Werkwijze

- 1 – Doe een liter warm water in een emmer en voeg 1 afgestreken theelepel ijzersulfaat toe
- 2 – Roer met een stokje tot het is opgelost
- 3 – De kleur van het water wordt roestbruin
- 4 – Laat de stof 10 minuten weken in het ijzerwater. Wring vervolgens goed uit
- 5 – Leg de huishoudfolie op een tafel, span het op met tape. Leg de stof strak op het folie
- 6 – Leg de bladeren erop. De nerf naar beneden geeft prachtig resultaat. Leg het bakpapier erop
- 8 – Rol het pakketje van de stof, bladeren, bakpapier en plasticfolie strak op om een metalen buis
- 9 – Bind er strak touw omheen en leg een knoopje erin
- 10 – Besprenkel het pakketje met azijn en leg in de stoomketel
- 11 – Laat ongeveer 1,5 uur tot 2 uur op 100 graden stomen. Halverwege het pakketje omdraaien
- 12 – Haal het pakketje uit de stoomketel, verwijder de plasticfolie en bladeren, spoel uit met azijnwater en laat drogen

CYANOTYPE

Cyanotype staat bekend als blauwdruk. Het is een eeuwenoude fotografische techniek waarmee je botanische prints kunt maken met behulp van zonlicht. Voor cyanotype is het belangrijk zo puur mogelijk en sterk papier te gebruiken. Kies papier van minimaal 200 gram. Draag beschermende kleding en handschoenen, cyanotype vlekken zijn moeilijk te verwijderen

Vorbereiding

Mix de ijzers en zouten onafhankelijk van elkaar met water. Goed roeren en daarna samenvoegen. Coat het papier in een redelijk donkere kamer. Belangrijkste, vermijd direct zonlicht. Probeer het niet te dik in te smeren en zo egaal mogelijk. Experimenteer met patronen. Je kunt ook andere materialen coaten. Bijvoorbeeld textiel van minimaal 50 procent katoen. Laat het papier 24 uur drogen op een donkere plek voor het beste resultaat. Het gecoate papier is tot ongeveer 6 weken houdbaar (donker bewaren). Wellicht langer, experimenteer hiermee.

Belichten

Het belichten van het werk is afhankelijk van de zonkracht. Houdt minimaal 30 minuten aan. Bij gebrek aan zonlicht kun je een UV-lamp gebruiken. Belicht de afbeelding dan met een UV-lamp, 4 tot 5 minuten is een goede richtlijn. De juiste belichting kun je inschatten door te wachten tot het papier donkergrijs/groen is geworden.

CYANOTYPE

3 uur

Benodigdheden

- 50 vellen A4 papier 200 gram
- 15 gram groen ammoniumijzer in 50 ml water
- 5 gram rood bloedloogzout in 50 ml
- Waterponskwast
- Mengbakje en -houtje
- Plantaardige materialen
- Fotowisselijst
- Klemmen
- UV- licht
- Spoelbak met water
- Waterstofperoxide
- Zeep, kurkuma
- Waslijn met knijpers

Werkwijze

- 1 - Pak een stuk voorbereikt papier
- 2 - Maak met de door jou uitgezochte materialen een compositie op de achterkant van de wisselijst
- 3 - Dek het af met de glasplaat die je met de klemmen vastzet
- 4 - Belicht je werk in de zon (30 minuten) of met een UV-lamp (4 tot 5 minuten)
- 5 - Spoel de afbeelding in koud water voor minimaal 5 minuten
Ook niet te lang want dan vervaagt het blauw
- 6 - Voeg een paar druppeltjes waterstofperoxide aan het water toe voor instant diepblauw
- 7 - Hang de afbeelding te drogen aan de waslijn. Hoe dikker je papier hoe minder het gaat vervormen

VILTEN

Hoe gelijkmatiger je de wol neerlegt hoe egaler de vilt lap wordt. Maar, is dat wel zo interessant? Experimenteer met de techniek. Luister eens niet naar de stappen en ontdek wat er gebeurt. Je kunt gaten in vilt maken of juist meer textuur creëren. Maak een eigen handschrift.

VILTEN MET WATER

1,5 uur

Benodigheden

- Lontwol
- Warm water
- Groene zeep
- Oude handdoek
- Noppenfolie
- Plastic flesje met gaatjes of gieter met sproeikop
- Droogrek

Werkwijze

- 1 – Meng de zeep met het warme water
- 2 – Trek voorzichtig dunne plukjes uit de wol en leg de plukjes wol dakpansgewijs en verticaal neer
- 3 – Leg een tweede laag wol horizontaal neer, dwars op de eerste laag
- 4 – Eindig met een laag wol in de kleuren en een patroon die je zelf aanspreekt
Doe dit intuïtief en speel met kleur
- 5 – Verdeel het water en zeep over de wol
- 6 – Zorg voor voldoende water, de wol moet goed nat zijn
- 7 – Wrijf ongeveer 5 minuten lang met je handen over het noppenfolie in een cirkelende beweging
- 8 – Rol de noppenfolie en vilt in een handdoek op en kneed nog eens 10 minuten
- 9 – Draai om de twee minuten het viltwerk een hoek van 90 graden. Dit zorgt ervoor dat je lap een vierkant wordt
- 10 – Spoel het vilt uit in lauwwarm water en laat drogen

LANDART

Aan de slag, studenten en docenten, samen, buiten. In de natuur, samen met de natuur, met producten van de natuur. Wat kun je doen met de natuurlijke omgeving, soms een kleine fysieke ingreep met veel beeldend resultaat. Gewoon klein of groot zoals het voorbeeld van Robert Smithson bij Emmen. Maar dan maken we gebruik van een drone of.....een heel lang statief om het resultaat goed in beeld te krijgen. Welk nieuw verhaal vertel je of wordt er volgens jou verteld?

Bezoektip: Broken Circle/ Spiral Hill van Robert Smithson, 1971, bij Emmen.

ROCK BALANCING

3 uur

Benodigheden

- Stenen van verschillend formaat
- Geduld
- Focus
- Fingerspitzengefühl
- Geschikte locatie waar het beeld tot zijn recht komt
- Zwaartekracht

Werkwijze

- 1 – Verzamel stenen van verschillend formaat, verschillende vormen en structuren
- 2 – Zoek een geschikte plek waar je werk opvalt en een zichtbare relatie aan kan gaan met de omgeving
- 3 – Zoek een stabiele steen/rots als ondergrond
- 4 – Begin met kleine bouwsels en kleine stenen, van groot naar klein
(naarmate je gevorderd raakt kun je meer risico nemen en groot op klein stapelen)
- 5 – Zoek de plek waar de volgende steen het stevigst ligt, zoek naar de juiste balans
- 6 – Neem voorzichtig afstand en leg vast op de foto voordat je werk instort

Nawoord

Beste lezer,

Wat een genot om deze *ambachtenbundel* door te lezen. Ik verwacht dat u ook geïnspireerd bent geraakt om ambachtelijk te werken en denken.

Het Team SuikerTerrein heeft hiermee een mooi beeld geschetst van de ontwikkelingen die wij hier ervaren. Ik ben oprecht trots op de docenten, studenten, kunstenaars en partners.

Elke dag gaan zij aan de slag met creëren, de natuur, samenwerken en de liefde voor het onderwijs. Dit is de combinatie die ons uiteindelijk verder brengt naar het doel van het SuikerTerrein. Op organische wijze bouwen wij het onderwijs van de toekomst.

We genieten enorm van het groei- en leerproces dat wij met z'n allen doormaken. We hebben samen op het SuikerTerrein een onderwijs omgeving gecreëerd waarbij we elkaars creativiteit alle ruimte geven. Wij laten ons niet primair sturen door gangbare regels en gewoonten.

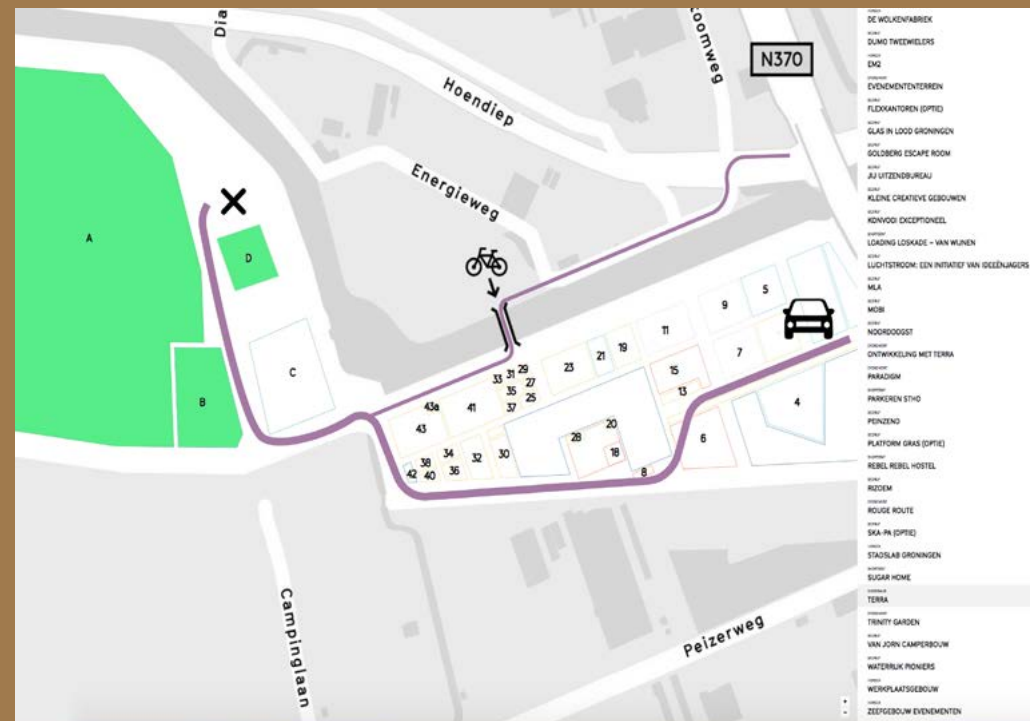
Laat u inspireren door deze *ambachtenbundel*!

Graag ontmoeten wij u op het SuikerTerrein.

Sjoerd Pool, Terra
Programmaleider SuikerTerrein

ROUTE

Contact

AOC Terra
Sjoerd Pool

Programmameider Terra

S.pool@terra.nl

Alfa-college

Tessie van den Brink Overkoepelend contactpersoon creatief
Harm-Jaap de Boer Overkoepelend contactpersoon techniek

T.vandenBrink@alfa-college.nl
Hj.deboer@alfa-college.nl

Routekaart

Adres: SuikerTerrein, Suikerlaan (locatie vloeivelden) Groningen
Afbeelding pagina 73: De Uniearchitecten

